

Verejná prospešnosť v zahraničí

Prehľad úpravy a skúseností

Verejná prospešnosť a jej dôsledky pre neziskový sektor na Slovensku

Bratislava

27.9.2006

Eduard Marček

OBSAH PREZENTÁCIE

1. Regulačný rámec, definícia verejnej prospešnosti
2. Rozhodovacie orgány, výhody a povinnosti VPO
3. Príklady niektorých krajín (UK, Maďarsko, Poľsko, Lotyšsko, USA)
4. Poznávanie verejnej prospešnosti v krajinách, modelový zákon

REGULAČNÝ RÁMEC

- ❑ 1601 - Anglický štatút dobročinných účelov
- ❑ Mnohé krajiny diskutujú, resp. nedávno pristúpili k úprave VP
 - Maďarsko 1997, Litva 2002, Poľsko 2003, Lotyšsko 2004
- ❑ Štatút verejnej prospešnosti:
 - neexistuje jednoduchá a presná definícia, koncept sa vyvíja v čase
 - otázka daňovej regulácie
 - pridelený MNO:
 - explicitne (ustanovenia v legislatívnom rámci, samostatné zákony o VP)
 - implicitne (ekvivalentné ustanovenia v rôznych iných zákonoch)

DEFINÍCIA VEREJNEJ PROSPEŠNOSTI A AKTIVÍT

☐ Vymenovanie konkrétnych účelov slúžiacich verejnému blahu:

- (a) amatérsky šport;
- (b) umenie;
- (c) podpora a ochrana fyzicky alebo mentálne postihnutých osôb;
- (d) pomoc utečencom;
- (e) charita;
- (f) občianske alebo ľudské práva;
- (g) ochrana spotrebiteľa;
- (h) kultúra;
- (i) demokracia;
- (j) ekológia alebo ochrana životného prostredia;
- (k) vzdelávanie, tréning a osveta;
- (l) odstraňovanie diskriminácie založenej na rozdieloch rasy, etnika, náboženstva alebo inej zákonom zakázanej formy diskriminácie;
- (m) odstraňovanie chudoby;
- (n) ochrana zdravia alebo rozvoj telesnej zdatnosti;
- (o) ochrana historických pamiatok;
- (p) humanitárna pomoc alebo pomoc pri prírodných katastrofách;
- (q) zdravotná starostlivosť;
- (r) ochrana detí, mládeže a znevýhodnených osôb;
- (s) ochrana ohrozených alebo zranených zvierat a starostlivosť o ne;
- (t) pomoc verejnej správe pri plnení jej povinností;
- (u) náboženstvo;
- (v) veda;
- (w) sociálna súdržnosť;
- (x) sociálny a hospodársky rozvoj;
- (y) sociálna starostlivosť;
- (a) akékoľvek iné aktivity, ktoré sú zamerané na podporu alebo propagáciu verejnej prospešnosti.

☐ Vylúčenie určitých aktivít alebo účelov:

- **politické a legislatívne aktivity** (lobovanie, vedenie kampaní)
- **niektoré ekonomické aktivity**
- **prípadne v niektorých krajinách šport či náboženstvo**

DEFINÍCIA VEREJNEJ PROSPEŠNOSTI A AKTIVÍT

☐ „Všeobecná kategória“ – zahŕňa **ostatné aktivity** slúžiace verejnému dobru

- Lotyšsko, Litva > konkrétne účely + otvorená kategória
- Bulharsko, Maďarsko, Poľsko > uzatvorený zoznam VP aktivít zo zákona

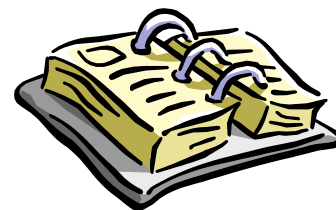
☐ VP organizácia **organizačne uspôsobená** na vykonávanie VP aktivít

- **účel vzniku a aktivity výlučne verejnoprospešné** (v zásade 50% a viac aktivít VP)
- **okruh potencionálnych užívateľov služieb** (široká verejnosť, v núdzi, nevylučovanie)

POSTUPY CERTIFIKÁCIE / REGISTRÁCIE

☐ **Predložiť dokumentáciu**

- zoznam verejnoprospešných aktivít
- požiadavky na vnútorné riadenie VPO (vrát. ochrany proti konfliktu záujmov a vlastnému prospechu)
- dodržiavanie rozsahu VP aktivity a obmedzenie činnosti (ziskové, politické aktivity, atď.)

☐ **Zabezpečenie ochrany žiadateľov** (presné časové lehoty, možnosť odvolania, apod.)

ROZHODOVACÍ ORGÁN

- ❑ Právomoc udeliť, príp. odobrať štatút VP
- ❑ Prípadne kontrola a podpora činnosti VPO

<u>Orgán</u>	<u>Výhody</u>	<u>Nevýhody</u>
<p>Daňové úrady (Dánsko, Fínsko, Nemecko, Írsko, Holandsko, Portugalsko, Švédsko)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ administratívna jednoduchosť ▪ špecializovaná odbornosť, ak existuje samostatné oddelenie ▪ konzistentnosť 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konflikt medzi povinnosťou maximalizovať príjmy rozpočtu a udeľovať výnimky ▪ nedostatok odbornosti, ak sú preťažené
<p>Jedno ministerstvo (Slovensko, Bulharsko)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konzistentnosť ▪ špecializovaná odbornosť, ak existuje samostatné oddelenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ centralizovaný prístup ▪ priestor pre ľubovoľné/politické rozhodnutia
<p>Viacere rezortné ministerstvá (Rumunsko, Slovinsko)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ špecializovaná odbornosť ▪ dobré pre praktické opatrenia (napr. kontrakty) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nekonzistentné zaobchádzanie s prípadmi ▪ priestor pre ľubovoľné/politické rozhodnutia ▪ medzery v jurisdikcii ▪ centralizovaný prístup
<p>Súdy (Maďarsko, Poľsko, Grécko)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ politicky nezávislé ▪ dostupné pre MNO v celej krajine 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ preťažené – pomalé vybavovanie ▪ rozvinutie špeciálnej odbornosti si vyžaduje čas
<p>Komisia pre verejnú prospešnosť (Spojené kráľovstvo, Moldavsko)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zastúpenie MNO ▪ špecializovaná odbornosť ▪ konzistentnosť ▪ ľahšia komunikácia s MNO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ výzva pre vhodný mechanizmus delegovania alebo voľby zástupcov MNO ▪ môže byť politicky citlivá (legitimita) ▪ drahá ▪ centralizovaný prístup

KOMISIE PRE VEREJNÚ PROSPEŠNOSŤ

	Komisia pre dobročinné organizácie Anglicka a Walesu	Certifikačná komisia Moldavska	Arménska vládna komisia
Rola a účel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ registruje VPO ▪ tie, ktoré splnia test na dobročinnosť, majú právo i povinnosť registrácie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vyhlasuje organizácie za VP na základe ich dobrovoľnej prihlášky 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ za VP vyhlasuje jednotlivé programy, nie organizácie
Miera nezávislosti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ autonómny vládny rezort s vlastným štatútom – nie ministerstvo ▪ nezávislá od vládnej kontroly a riadenia 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 9-členná komisia – 3 vyberá prezident, 3 parlament, 3 vláda 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pod kontrolou arménskej vlády ▪ nie je nezávislá
Zúčtovateľnosť	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zodpovedá sa súdom ▪ iba pri verejných zdrojov vláde a ministerstvu vnútra 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ neexistuje povinnosť podávať nejaké správy navonok 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zodpovedná priamo vláde

- Poľsko > Rada pre VP aktivity – názorový, poradný, podporný zbor pre ministerstvo sociálnej politiky
- Lotyšsko > Komisia pre VP – poradný zbor pre ministerstvo financií

VÝHODY PRE VEREJNOPROSPEŠNÉ ORGANIZÁCIE

Daňové výhody

- **Oslobodenie od daní** z príjmu, zisku, majetku, darov, dedičstva (a DPH)
- **Daňové úľavy** na príjem z hospodárskej činnosti, investícií
- **Výnimky z ciel**
- **Daňové zvýhodnenie darov** (zníženie daní pre darcov, ktorí darujú pre VPO)
- **Platby prijímateľom oslobodené od daní**
- **Oprávnenie na príjem asignácie dane** z príjmu

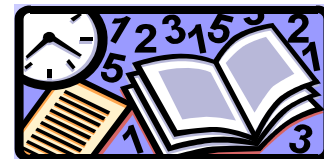
Nedaňové výhody

- **Uprednostňovaný štatút pre financovanie a uzatváranie kontraktov zo strany vlády** (dotácie, granty, lotérie, verejné obstarávanie)
- **Používanie/vlastníctvo verejného majetku**
- **Mediálny priestor zadarmo**
- **Príležitosti na verejné zamestnávanie** (civilná služba)
- **Uznanie a podpora zo strany dobrovoľníkov**

POVINNOSTI VEREJNOPROSPEŠNÝCH ORGANIZÁCIÍ

- ❑ Ciel': **chrániť verejnosť** (podvody, zneužitie financií)
- ❑ **Zabezpečiť**, aby **verejná podpora** > **verejnú prospešnosť**
- ❑ **Podporovať efektívne fungovanie** výnimočne VPO

Zostavovanie a predkladanie správ, vedenie záznamov

➤ Finančné informácie

- napr. ročné účtovné závierky, zúčtovanie použitia verejných prostriedkov na verejnoprospešný účel

➤ Programové informácie

- napr. správa o činnosti vykonávanej vo verejnom záujme

Audity a kontroly

- Rôzne **vládne inštitúcie** > kontrola použitia verejných prostriedkov a fungovania VPO

Zásahy a sankcie štátu

- Udelenie **pokuty**
- **Strata daňových výhod**
- **Odobratie štatútu** verejnej prospešnosti (výnimočne)
- **Zrušenie alebo likvidácia** (za vopred stanovených podmienok)

SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO

- ❑ **Charities** – organizácie viac ako 1000 rokov; (1601) **Anglický štatút dobročinných účelov**
- ❑ **Zvykové právo (precedensy)** – **neexistuje kompletná definícia VP**, množstvo rozhodnutí súdov

Historicky + súčasnosť

- (1) zmiernenie chudoby
 - (2) podpora vzdelávania
 - (3) podpora náboženstva
 - (4) ostatné účely prospešné pre komunitu.
- definícia „dobročinného účelu“ na základe rozhodnutí súdov

Návrh nového zákona

ochrana pred chudobou alebo zmierňovanie chudoby; podpora vzdelávania; náboženstva; zdravia alebo ochrany života; podpora občianstva alebo komunitného rozvoja; podpora umenia, kultúry, kultúrneho dedičstva alebo vedy; amatérskych športov; podpora ľudských práv, riešenia konfliktov alebo zmiernenia, prípadne podpora náboženskej alebo rasovej znášanlivosti alebo rovnosti alebo rozmanitosti; ochrany životného prostredia alebo jeho zlepšenia; pomoc tým, ktorí ju potrebujú z dôvodu veku, zlého zdravia, postihnutia, finančnej núdze alebo iného znevýhodnenia; podpora blahobytu zvierat a starostlivosti o ne; a ostatné v súčasnosti dobročinné účely spolu s novým analogickými účelmi, ktoré sú v súčasnosti alebo môžu byť v budúcnosti považované za dobročinné.

Požiadavky na VPO teraz a v novom návrhu zákona

- dobročinný charakter
- prospešné pre verejnosť

- **prospech jasne identifikovateľný**
- **poskytovaný širokej verejnosti alebo jej veľkej časti**
- **z prospechu nesmú byť vylúčení tí, čo sú na tom zle**
- **súkromný prospech náhodný**
- **vo svetle moderných podmienok**

SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO

Špecifiká

- ❑ **Rôzne úpravy v Anglicku/Walese a Škótsku**
- ❑ **Nezávislá Komisia pre verejnú prospešnosť v Anglicku a Walese**
- ❑ **Rôzne zaobchádzanie s veľkými a malými dobročinnými organizáciami (ročný príjem 10.000 GBP)**
 - Malé organizácie: jednoduché správy o činnosti a príjmoch, k dispozícii
 - Veľké organizácie: prepracované správy, podrobné účtovníctvo zasielajú Komisii

Zvýhodnenia dobročinných organizácií

- **Oslobodenie od dane z príjmu, dane z daru**
- **Nárok na polovičné zníženie miestnych daní, resp. daní z nehnuteľností VPO**
- **Právo organizovania verejných zbierok**
- **Samotný názov - značka *charity***

MAĎARSKO

Špecifiká

- Zákon o VPO (1997) účinný (1998)**
- Uzatvorený zoznam 22 VP činností, vylúčená politická činnosť**
- Registráciu, prehodnotenie štatútu > súdy; daňový dohľad > daňové úrady; ver. zdroje > NKÚ**

Požiadavky na VPO

- 2 kategórie VPO: verejnoprospešná a prominentná verejnoprospešná organizácia**
 - **VPO: typ aktivít, nevylúčenie nečlenov (členská org.), podnikanie > VP účel,**
 - **Prominentná VPO: dtto + napĺňanie verejnej služby namiesto štátnych orgánov/samosprávy, údaje v tlači**

Zvýhodnenia VPO

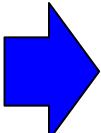
- **Oslobodenie od dane z príjmu**
- **Zvýhodnené zdaňovanie komerčných aktivít**
- **Zvýhodnenia pri miestnej dani, clách, poplatkoch, resp. ďalších**
- **Prijímatelia služieb VPO > príjem zo služby oslobodený od dane**
- **Darcovia VPO > zvýhodnenia na dani z príjmu FO a PO (opakované dary ešte viac)**
- **Zamestnávanie v civilnej službe**

MAĎARSKO

Skúsenosti

- Registrácia ťažkopádna**
 - vyžadovanie nepotrebných dokumentov, presné uvádzanie aktivít, rôzne rozhodnutia v rôznych častiach krajiny
- (2000) – 36% MNO VPO; (2005) – 45% VPO**
- Neprišlo k výraznému nárastu darov pre MNO**
- Verejné financovanie predovšetkým > VPO**
- Štatút VP pre MNO výhodný**
 1. Prestíž
 2. Väčšie možnosti verejného financovania

POLSKO

Špecifiká

- Zákon o VP a dobrovoľníctve (2004)**
- VP činnosť: spoločensky užitočná v oblasti verejných úloh**
- Uzatvorený zoznam 24 VP činností, vylúčená politická a podnikateľská činnosť**
- Registráciu, prehodnotenie štatútu > ministerstvo sociálnej politiky + Komisia pre VP**
- Spolupráca MNO s verejnou správou v zákone:**

- objednávky na výkon verejných služieb + financovanie
- výmena informácií o plánovanej činnosti + harmonizácia
- konzultácie (legislatívne zámery)
- spoločné poradné a iniciatívne tímy

- subsidiarita
- nezávislosť
- partnerstvo
- efektívnosť
- spravodlivá konkurencia
- transparentnosť

Požiadavky na VPO

- Činnosť v prospech celej komunity alebo skupiny jednotlivcov (ťažká životná, finančná situácia)**
- Jediná činnosť zo stanov**

POLSKO

Zvýhodnenia VPO

- **Oslobodenie od dane z príjmu**
- **Oslobodenie od dane z nehnuteľností, súdnych poplatkov, kolkov**
- **Možnosť užívania nehnuteľností vo verejnom vlastníctve**
- **Zamestnávanie v civilnej službe**
- **Priestor vo verejnoprávných médiach zadarmo**
- **Prijímatelia 1% dane z príjmov FO**

Úprava dobrovoľníctva

- Dobrovoľník by mal byť kvalifikovaný, služby poskytuje spôsobom, v rozsahu a čase podľa dohody**
- Príjemca služieb má povinnosť vo vzťahu k dobrovoľníkovi:**
 - informovať o zdravotných a bezpečnostných rizikách, pravidlách ochrany
 - zabezpečiť bezpečné a hygienické podmienky pre prácu (príp. zdravotné prehliadky, pomôcky)
 - preplácať cestovné ako zamestnancovi
 - poistiť pre prípad nehody
- Dobrovoľník má nárok na zdravotné poistenie, kompenzáciu pri nehode**

LOTYŠSKO

- Zákon o VP (2004)**
- VP činnosti: aktivity, ktoré prinášajú spoločnosti alebo jej časti podstatný prínos**
- Polotvorený zoznam 10 účelov, vylúčená politická činnosť a činnosť pre osobné záujmy**
- Registráciu, prehodnotenie štatútu > ministerstvo financií + Komisia pre VP**
- Nárok na odpisy daní (a iné výhody) + dary pre VPO oslobodené od zdanenia**
- VPO nemôže použiť viac ako 25% darov na administratívu**
- Ak dary > 12 min. miezd za rok, potom VPO musí použiť viac ako 75% na VP aktivity**
- Pri likvidácii alebo odňatí štatútu > majetok prechádza na podobnú VPO alebo na štát**

SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ

- ❑ Zvykové právo (precedensy) > 2 úrovne: **federálne zákony** a **zákony jednotlivých štátov**
 - ❑ Systém rozlišovania **na základe atribútov** (napr. veľkosť, **zdroje financovania**, fungovanie, účely)
 - * **DOBROČINNÉ - Organizácie 501(c)(3)**
 - * **ORGANIZÁCIE SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI**
- Organizácie 501(c)(4)
 - * **OSTATNÉ ORGANIZÁCIE**
- ➔ Musí vzniknúť a fungovať výlučne na VP účel
 - ➔ Nesmie pripustiť súkromný úžitok blízkych osôb
 - ➔ Musí slúžiť dostatočne veľkej a neohraničenej skupine
 - ➔ Musí sa zdržať politickej činnosti a v prípade dobročinných organizácií 501(c)(3) aj lobingu
- ❑ Línia medzi **verejným** a **súkromným záujmom** nie je vždy jasná
 - ❑ Najlepšie napĺňanie VZ: **výber jednotlivcov, ktoré účely, ciele, organizácie budú podporovať**

Dobročinné účely oslobodené od zdanenia

náboženské, charitatívne, vedecké, testovanie verejnej bezpečnosti, literárne, vzdelávacie, prevencia pred hrubým zaobchádzaním s deťmi a zvieratami.

Pri interpretácii pojmu dobročinný americkými súdmi sa tam zahŕňa:

zmierňovanie postavenia chudobných a diskriminovaných; podpora náboženstva; rozvoj vzdelania alebo vedy; stavanie alebo údržba verejných budov, pamätníkov alebo podnikov; znižovanie zaťaženia vlády; podpora sociálneho zabezpečenia; znižovanie susedského napätia; odstraňovanie predsudkov a diskriminácie; obrana ľudských a občianskych práv zo zákona; boj proti zhoršovaniu komunity a delikvencie mládeže

SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ

Dobročinné organizácie 501(c)(3)

* Verejná dobročinná organizácia – široká podpora zo strany verejnosti

- **automaticky** – školy, nemocnice, cirkvi, lekárske výskumné organizácie
- **po splnení 1 z 2 testov príjmov organizácie** – aj iné organizácie

1. Bez príjmu z dobročinných aktivít

- Nie viac ako 2/3 celkovej podpory z **neverejných zdrojov** (investície, súkromné dary nad 2% celkovej podpory)
 - Ak také príjmy nad 90% > **automaticky vylúčené**
- **Verejné zdroje > od vlády a verejnosti** (súkromné dary, ktoré netvoria viac ako 2% celkovej podpory)
- **Posudzuje sa prípad od prípadu**

2. Vráťane príjmu z dobročinných aktivít

- Nie viac ako 2/3 celkovej podpory z **neverejných zdrojov** a nie viac ako 1/3 príjmu z investícií
- **Verejné zdroje > od vlády a verejnosti** (súkromné dary, ktoré netvoria viac ako 2% celkovej podpory)
- **Neposudzuje sa prípad od prípadu**

* Súkromná nadácia – zopár donorov či vlastné investície (súkromný záujem)

SPOJENÉ ŠTÁTY AMERICKÉ

Zvýhodnenia VPO

- **Oslobodenie od federálnej dane z príjmu** (cirkvi – automaticky, ostatné – po prihlásení)
- **Dary odpočítateľné zo základu dane**
 - korporácie – max. 10%
 - jednotlivci – 50% pre verejnú dobročinnú org., 30% pre súkromnú nadáciu
- **Oslobodenie od dane z nehnuteľností**
- **Voľné podiely v ziskových korporáciach + Oslobodenie príjmu z investícií od dane**
- **Zvýhodnenie pri dani z predaja** (obratu)
- **Niektoré oslobodenia od spotrebných daní a komunikačnej dane**

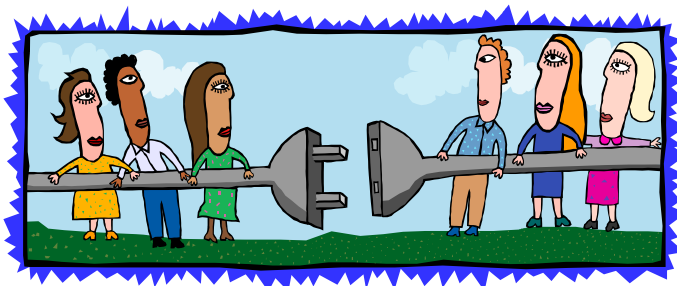
POZNÁVANIE VP V PRÁVNÝCH SYSTÉMOCH KRAJÍN

- ❑ 1999 – ICNL – „Európska občianska spoločnosť v 21. storočí – štandardy a mechanizmy úpravy VPO“
- ❑ 50 charakteristík VP, 4 stupne úpravy príslušnej oblasti podľa jednoznačnosti

Prehľad VP aktivít alebo VP účelov v 25 krajinách

- Najpopulárnejšie a najvšeobecnejšie VP aktivity
- Kategórie špeciálne vyzdvihoané v CEE & SEE
- Aktivity špecifické pre jednotlivé krajiny

Najdetailnejšia úprava verejnoprospešných aktivít

1. Maďarsko
2. Ukrajina
3. Rusko
4. Albánsko
5. USA
6. Uzbekistan
7. Slovensko
8. Litva
9. Česko
10. Anglicko/Wales

MODELOVÉ USTANOVENIA ZÁKONA O VPO

□ 1999 - ICNL - experti z 13 krajín > **modelový zákon o VPO**

↘ **PREAMBULA**

- všeobecný úvod, zhrnutie zásad

↘ **VŠEOBECNÉ DEFINÍCIE**

- vymedzenie VP činnosti, charakteristiky VP

↘ **KOMISIA PRE VEREJNÚ PROSPEŠNOŠŤ**

- zriadenie, zloženie, právomoci a povinnosti Komisie ako nezávislého orgánu pre VP

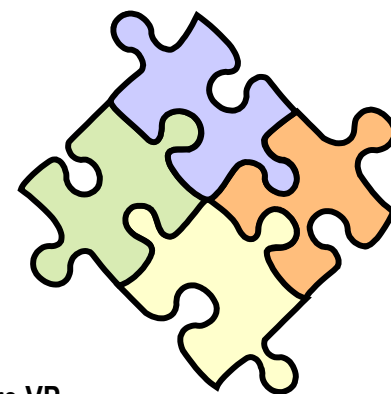
↘ **CERTIFIKÁCIA VPO**

↘ **RIADENIE VPO**

↘ **ČINNOSTI VPO**

↘ **PUBLIKOVANIE SPRÁV O ČINNOSTI VPO**

↘ **SPOLOČNÉ A ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA**

Ďakujem za pozornosť!

Eduard Marček

PANET
Dlhá ul. 24
851 10 Bratislava

mobil: 0905-477468
e-mail: eduard@panet.sk
web: www.panet.sk
www.partnerstva.sk

PANET je partnerom PDCS.

